

"מפרי הארץ"

"פרשת יתרו"

"כל מי שיש בו בושת פנים לא במהרה הוא חוטא"

מכילתא רשב"י: ויאמר משה אל העם אל תיראו אמר להם לא נתן לכם את התורה ולא עשה לכם נסים וגבורות אלא לבוא ולמותכן כי **לבעבור נסות אתכם לגדלכם על כל אומות העולם** כענין שנ' נשא אויל מרודך מ"ב כה כז דבר אחר כי לבעבור נסות אתכם ג' לגדלכם במצות כענין שנ' כי אבני נזר מתנוססות ג' ואו' נתתה ליראיך נס להתנוסס ג' תה' ס' ו. **דבר אחר** כי לבעבור נסות אתכם לשעבר הייתם שוגגין עכשיו אתם מזידין לשעבר לא הייתם יודעין מתן שכרן של צדיקים ומחת פורענותן של רשעים לעתיד לבוא **עכשיו אתם יודעין מתן שכרן של צדיקים ומחת פורענותן של רשעים לעתיד לבוא ובעבור תהיה יראתו כל מי שיש בו בושת פנים לא במהרה הוא חוטא.**

רמב"ן: הנה רצה האלהים לנסותכם התשמרו מצותיו כי הוציא מלבכם כל ספק, ומעתה יראה הישכם אוהבים אותו ואם תחפצו בו ובמצותיו. וכן כל לשון נסיון בחינה, ללכת באלה כי לא נסיתי ש"א יז לט, לא בחנתי נפשי מעולם ללכת בהם. **ניתכן שיהיה הנסיון הזה בטובה, כי האדון פעם ינסה עבדו בעבודה קשה לדעת אם יסבלנה לאהבתו, ופעם ייטיב עמו לדעת אם יגמול אותו בטובה אשר עשה עמו להוסיף לאדוניו עבודה וכבוד,** כענין שאמרו חכמים שמו"ר לא כ אשרי אדם שעומד בנסיונו, שאין לך בריה שאין הקדוש ברוך הוא מנסה אותה, העשיר מנסה אותו אם תהיה ידו פתוחה לעניים, העני מנסה אותו אם יוכל לקבל יסורין וכו'. ולכך אמר הכתוב, הטיב לכם האלהים להראותכם את כבודו, אשר לא עשה כן לכל גוי, לנסותכם אם תגמלו לפניו כטובה אשר עשה עמכם להיות לו לעם נחלה, כענין שאמר הלה' תגמלו זאת דברים לב ו, ואמר רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה על כן אפקוד עליכם את כל עונותיכם עמוס ג ב, כי העמים אינם חייבים לי ככם אשר ידעתי אתכם פנים בפנים.

אור החיים: אל תיראו. פירוש שידבר עמכם עוד כי לבעבור וגו' **וכבר עשה ה' מחשבתו הטובה ועשה אתכם נס שהם מובדלים לטובה כי פסקה זוהמתם באמצעות דבר האלהים,** וגם טעם ב' בעבור תהיה וגו' פירוש כי בעקירת הזוהמא מהם הנה קנתה היראה שהיא שכינתו יתברך מקום להיות בתמידות על פניהם **כי צלם אלהי אשר יצר ה' את האדם בצלמו חזר לקדמותו,** והרווחת ב' דברים אלו הוא לבלתי תחטאו כי כל מי שיש לו בושת פנים שהיא יראתו האמורה לא במהרה הוא חוטא. עוד ירצה באומרו לבעבור נסות אתכם כדי שלא תהיה לכם טענה למה לא ינבא ה' את כל ישראל, הרי ניסה אותם בנבואה ולא יכלו עמוד.

בית הלוי: ולבעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו, עיין מש"כ למעלה על פסוק זה. עוד יש לומר דהנה הרמב"ן כתב הא דהראה להם אש הגדולה הוא למען השרש בלבם יראת העונש, והנה רבים כתבו דיראת העונש הרי הוא בגדר הכרח אשר אמרו עליו ההכרח לא ישובח ולא יגונה, רק דטענת אונס שייך לומר דמה שעשה באונס לא נחשב מעשה וה"ה כאילו לא עשה וכמאה"כ דברים כב ולנערה לא תעשה דבר, אבל מי שלא עשה הגם דהמניעה היה באונס מ"מ הרי אין מקום לומר דיחשב לו כאלו עשה דהרי מ"מ לא עשה יהיה מחמת מה שיהיה ועיין ש"ך חו"מ סי' כ"א. לבד גבי מצוה אמרו ברכות ו א דחשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשה מעלה עליו כאלו עשה, דזהו שכר המחשבה טובה שהיה לו וכדנפקא ליה מקרא דלחושבי מלאכי ג שמו אבל לא במקום אחר, **וא"כ גם אם נניח דיראת העונש אינו מועיל לענין קיום המצות דהעשיה הוא בגדר אונס אבל מ"מ הרי מועיל הרבה לענין למנוע עצמו מן העבירה דלא שייך לומר דיחשב כאלו חטא,** וזהו שאה"כ למען תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו, דלמניעה מן החטא גם זה טוב.

מלבי"ם: בעבור תהיה יראתו על פניכם. אמרו חז"ל במכילתא זה הבושה, ר"ל ועוד טעם מה שבא בעצמו שמזה תדעו שהשי"ת נמצא עמכם תמיד ומזה תבושו לחטוא איזה חטא, כי מלת על פניכם מציין שעומד לפניכם תמיד ויראתו נמצא אתכם, כמו ויעבור ה' על פניו, להסירה מעל פני, וכמו שהעתיק הרמ"א א"ח סי' א' מדברי המו"נ ששויתי ה' לנגדי תמיד הוא כלל גדול בתורה ובמעלת הצדיקים ההולכים לפני האלהים **שע"י ציור זה שמצייר בלב שמלך מ"ה הקדוש ברוך הוא עומד עליו תמיד ורואה במעשיו יבוש ויכלם מעשות דבר נגד רצונו.** וע"ד הדרוש באשר יש שני מיני יראות, יראת העונש והיא מדרגה שפלה מאד, ויראת הרוממות, וה' בא בסיני בקולות וברקים וכפה עליהם הר כגיגית להפחידם ביראת העונש. וזה הורע בעיני ישראל ויאמרו ואל ידבר עמנו אלהים פן נמות, ר"ל אל ידבר עמנו להפחיד אותנו ביראת העונש של המות, לא יאמר לנו שנשמע לדבריו פן נמות כשלא נשמע, שזה יראת העונש, כי נשמע מיראת הרוממות גם כשאתה תדבר עמנו בלא הפחדה.

אמנם כבר בארו חכמי לב שא"א לבוא תיכף למדרגה הגדולה הזאת לירא יראת הרוממות, וצריך שנירא תחלה יראת העונש וממנה נעלה בסולם אל מדרגה הרמה שהיא יראת הרוממות, וע"כ בא בכל התורה הפחדת עונשים לעוברי מצותיו כי זה השער למתחילים, ועז"א כי לבעבור נסות אתכם בא האלהים, ופי' מענין הרמה, ושמן היראה הקטנה ירים אתכם למדרגה גדולה מזו שתהיה יראתו על פניכם יראת ה' עצמו לא יראת העונש שהיא יראת עצמכם, והירא יראת העונש אינו ירא רק אם יחטא וירא מלחטואו פן יענש אבל הירא יראת הרוממות ירא תמיד אף שלא יחטא, וז"ש ובעבור תהיה יראתו אף לבלתי תחטאו אף בלא חטא תיראו יראת ה' עצמו מרוממותו, ולכן אל תיראו יראה הקטנה שהוא יראת העונש.

"לכבוד שבת קודש"

"מפרי הארץ"

הלכה

אורוז זזיים

א' מה מברכים על פופקורן?

תשובה: האדמה. (עיין סימן ר"ב)

ב' מה מברכים על רסק תפוחי עץ שמרוסק לגמרי?

תשובה: לשו"ע העץ לרמ"א האדמה. (עיין סימן ר"ב)

אבן העזר

א' האם יכול לעשות שליח לקדש עבור אישה?

תשובה: אפשר. (עיין בסימן ל"ה)

ב' מי אינם כשרים לשליחות?

תשובה: חש"ו כותי עבד. (עיין בסימן ל"ה)

יורה דעה

א' כמה פעמים צריך לעמוד בפני רבו?

תשובה: לדעת רמ"א שתי פעמים ביום שחרית וערבית והשו"ע השמיטו. (עיין בסימן רמ"ב)

ב' ומ"ה כשיש אנשים חדשים?

תשובה: צריך לעמוד שוב. (עיין בסימן רמ"ב)

חושן משפט

א' בייש האם חייב לשלם?

תשובה: חייב אבל לא גובים בבי"ד בזה"ז ודוקא אם יתכון לבייש. (עיין בסימן ת"כ)

ב' ירק על בגדיו או ביישו בדברים האם חייב?

תשובה: פטור. (עיין בסימן ת"כ)

"אין לנו אלא ציווי ה' בלבד"

חידושי הגרי"ז: והנה בפרק כ"ט, קול ה' בכח וגו' קול ה' שבר ארזים וישבר ה' את ארזי הלבנון, וירקידם כמו עגל וכו', ע"ש כל הפרק. וזה היה כמבואר שם ברש"י, בעת מתן תורה, חזינו דבעולם נעשו שנויים עצומים בעולם, הארץ רעשה, השמים נטפו, ההרים רקדו, ארזי הלבנון נשברו ועוד ועוד, והשתא נראה מה היו צריכים לעשות עם ישראל בעת ההיא, מבואר בקרא (שמות י"ט, י"ב) והגבלת את העם סביב לאמר השמרו לכם עלות בהר ונגע בקצהו וגו' לא תגע בו יד וגו', והיינו דנצטוו מצוות מיוחדות שלא יעלו בהר ולא יגעו בו, חזינו דבר נפלא, בעולם כולו נעשים מהפכות גדולות ונוראות, ועם ישראל אין לו כלום בשעה זו רק קיום איזה מצוות שנצטווה בהן, וזהו שסיים שם בתהלים "ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום", אצל עמו שלום, כל זה אינו נוגע לו ועליו רק לעשות את אשר נצטווה.

כמו"כ מצינו כעין זה ביציאת מצרים דכתיב בצאת ישראל ממצרים וגו' הים ראה וינסו הירדן יסוב לאחור ההרים ירקדו כאלים גבעות כבני צאן, מה לך הים כי תנסו וגו' מלפני אדון חולי ארץ, הים נס, הירדן נסב לאחור, ההרים והגבעות רקדו, אבל אצל ישראל, אין זה נוגע כלום, אצלו אין לו אלא "מלפני אלו - ה' ולא "חולי הארץ", (דאצל אלוך יעקב לא כתיב חולי הארץ כמו שכתוב במלפני אדון) והבן. וזהו הביאור ברמב"ם דאיזה אומה יכולה להראות מעמד כמו זה של מעמד הר סיני שיהא בו מחנה אלקים ומחנה ישראל זה לעומת זה, "מחנה אלקים" - שנויים כבירים בעולם ו"מחנה ישראל" - עם ישראל ישמור הצווים שנצטוו עליהם, "זה לעומת זה" העולם יהא כמו הר געש והם אין להם אלא צווי ה' בלבד.

"מפרי הארץ"

סיבונים ק"ה ק"ו ק"ז

בעניין: דין המתפלל ב' תפלות \ מי הם הפטורים מתפלה \ המסופק אם התפלל, ודין תפלת נדבה.

מתפילה וחייב בכל המצוות אפילו דרבנן ושאינו תפילה דאינה אלא בקשת רחמים.

ו: הלומד יחידי בביתו והגיע זמן ק"ש, האם מפסיק לק"ש כשישאר לו זמן לק"ש וכשלא ישאר זמן?

תשובה: לא מפסיק ואם לא ישאר לו זמן מפסיק.

ז: בהנ"ל, מ"ה אם התחיל לאחר שהגיע הזמן?

תשובה: לרמ"א לא צריך להפסיק ולאליהו רבה צריך להפסיק מיד.

ח: בהנ"ל, מ"ה כשלומד בביהמ"ד?

תשובה: בבית המדרש של רבים מותר לכתחילה אפילו הגיע הזמן.

ט: מי שכבר התפלל האם יכול לחזור ולהתפלל לשם חובה, ומ"ה אם באמצע התפילה נזכר שכבר התפלל?

תשובה: לא יכול לחזור לשם חובה אם נזכר שהתפלל באמצע התפילה פוסק.

י: המסופק אם התפלל האם חייב לחזור ולהתפלל בתורת חובה, והאם יכול או חייב ע"י תנאי דנדבה, האם צריך לחדש בה דבר, האם זה גם בזמנינו, ומ"ה אם באמצע התפילה נזכר שהתפלל?

תשובה: צריך לחזור ולהתפלל בתורת נדבה שאם לא חוזר כמראה עצמו שאינו חושש לתפילה ולא צריך לחדש ודין זה גם בזמנינו, נזכר באמצע ממשיך להתפלל בלא חידוש ויש אומרים שצריך לחדש.

א: כמה ממתין בין התפילות ומדוע, ומה הסדר בדיוק – המתפלל שחרית ומיד מוסף, שכח ערבית ומתפלל שחרית שתיים, או שכח מנחה ומתפלל ערבית שתיים, או טעה בתפילתו וצריך לחזור?

תשובה: כדי הילוך ארבע אמות שתהא דעתו מיושבת להתפלל בלשון תחינה, קודם מוסף אומר אשרי שכח ערבית מתפלל שחרית שתיים ואומר אשרי אך בשכח מנחה ומתפלל ערבית שתיים או תהא בתפילתו ממתין ארבע אמות ומתפלל שוב.

ב: כמה תפילות חייבת אשה להתפלל בכל יום מדאורייתא ומדרבנן ובאיזה נוסח, ובמה זה תלוי?

תשובה: לרמב"ם עיקר חיוב תפילה מדאורייתא ואין נוסח קבוע לכן יש נשים שלא מתפללות וסומכות על איזה בקשה שאומרים אבל רוב הפוסקים הרמב"ן שעיקר חיוב תפילה מדברי סופרים ולכן חיבות שחרית ומנחה.

ג: האם אשה חייבת בתפילת מוסף?

תשובה: לצ"ח פטורות אבל למגן גיבורים חיבות.

ד: קטנים שהגיעו לחינוך, האם חייבים בתפילה, והאם מותרים באכילה לפני התפילה?

תשובה: חייבים בשחרית ובמנחה ומותרים לאכול לפני התפילה.

ה: מה נחשב תורתו אומנותו ומה דינו בק"ש וברכותיה ותפילה, ובשאר מצוות, ומדוע?

תשובה: שלא עוסקים במלאכה כלל ולא מבטלים לימודם אפילו רגע קורא ק"ש עם הברכות ופטור רק

"מפרי הארץ"

"מבית הוועד"

מהרב משה רובין שליט"א

ברך ונמלך על המצווה

כתב הריטב"א בחולין ק"ו: שהנוטל ידיו לאכילה וברך על נטילת ידיים ואח"כ נמלך ולא אכל עכשיו אין בכך כלום ואין מחייבין אותו לאכול כדי שלא תהא ברכתו לבטלה דהא מכיון שנטל ידיו גמרה לה ברכת הנטילה שעליה הוא מברך וההיא שעתה היה דעתו לאכול.

ידוע שהביאור בדברי הריטב"א הוא משום שמקיים מצווה בנטילה כשנטל ידיו כיון שהכושר לאכילה.

והעירו בזה שאם אדם נטל וקודם הברכה נמלך שלא לאכול יברך ג"כ כיון שנטל ע"ד לאכול.

והיה אפשר לדון שכל דברי הריטב"א הם רק בנאנס ואינו יכול לאכול אבל בנמלך שלא לאכול יש לדון בו הוכיח סופו על תחילתו שלא גמר לאכול ונחשב כנטל שלא ע"ד אכילה.

אמנם לשון הריטב"א אין מורה כן ושמה י"ל שאה"נ אכן כיון שאנו מברכים על נטילת ידיים רק אחר הנטילה.

ומבואר באו"ח סימן קנ"ח הטעם כיון שפעמים שאין ידיו נקיות נחשב כא"א לברך קודם הנטילה ומברכים קודם הניגוב או עכ"פ קודם שאכל וממילא כיון שאין דעתו לאכול אי"צ לנגב וממילא עבר זמן הברכה.

ויל"ד באר דברים כגון בברכה על ערוב חצרות אם אין דעתו לטלטל אם אינו מברך או שיכול לברך כיון שחל ההיתר {ולענין עירוב תבשילים נראה באו"ח סי' תקכ"ז שאין לברך אם אין דעתו לבשל ביו"ט לשבת שכתב שם בשו"ע שעל הדלקת הנר אין לברך} וכן יש לדון במי שטובל להיות טהור אכן אין דעתו להיכנס למקדש אם מברך ולמאן דאמר טבילה בזמנה מצווה פשוט שמברך שהרי יש חיוב לטבול גם בלא להיכנס למקדש אבל גם לדין שפוסקים טבילה בזמנה לאו מצווה.

יש לדון בדבר כיון שהוא טהור יש לדון שיברך וא"כ יד לשון מדוע מי שטובל היום לקריו אינו מברך [ושמעתי קושיא זו בשם הרב שך זצ"ל"ה] ושמה כיון שאינו עושה חפיפה אכן בנשים שעשות חפיפה יש לדון שיברכו.

ולפי"ז יש לישוב פסק השו"ע בכמה מקומות לטמאו נשים מספק ולא הוזכר באחד מהפוסקים שאין לברך על טבילה זו ושמה כיון שהם פולטות והותרו להיכנס להר הבית ראוי לברך על טבילה זו.